

The Journal of Academic Social Science Studies

International Journal of Social Science

Volume 5 Issue 3, p. 205-221, June 2012

ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİ MÜZİK EĞİTİMİ
MUSICAL EDUCATION IN THE EARLY CHILDHOOD PERIOD

Arş. Gör. Dr. Fikri SOYSAL
Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuarı

Abstract

Learning and development in children are in association with each other and they have an equal importance as in personal, social and emotional development, developing a means of communication, acquiring the ability to create new ideas, physical development, being able to establish arithmetical a cause and effect relation when encountered with problems and acquiring the knowledge for understanding and perceiving the world. All these competences appear in time when they are transformed into knowledge, skill and experience as a result growing, developing and learning. It should be known that it is necessary to examine the studies conducted concerning children and to follow them regularly in order to decide the approaches to be adapted and methods to be used for children's education in the early childhood period. In some research studies conducted by researchers or persons who are interested, researchers examine even genotypes of parents with this purpose. It is known that carrying out some activities prepared with various techniques and methods contributes to raising children as more intelligent individuals who apprehend more quickly. Babies can distinguish voices. Using music in children's education in the early childhood period provides learning and brings advantages to children later in their lives. Spaces which are enriched with music and taking musical education in the early childhood period have a positive effect on learning, remembering, speaking, understanding, problem solving, decision making and other intellectual functions which are unique to human beings. As it can be seen, music is very useful in the early childhood period both as a tool and an objective. Neuroscientists indicate that the movements in complex connections of various cortical areas in the brains of persons who make music differ surprisingly from the movements in the brains of persons who listen to music. Development of the auditory cortex is completed at 80% until a child is 3 years old. Unused synapses which are not connected to each other after being stimulated disappear gradually. Connections are established among synapses and they disappear at the lowest level if they are stimulated. Playing an instrument is a highly complex task; however, it is of great significance in

gaining and developing motor skills. Beginning from their births, children must participate in the activities alone or in a group according to the methods and techniques which are applied. This will make them able to realize sounds, musical and rhythmic changes in a wide frequency range, providing a realization of the sounds at the same time they feel the touch of difference and make it easier to learn.

Key Words: Music Education, Early Childhood, Listening to Music.

Öz

Kişisel, sosyal ve duygusal gelişim, iletişim dilini geliştirme, yeni fikirler oluşturabilme yetisi kazandırma, fiziksel gelişim, problemlerle karşılaştığında aritmetik düşünceyle neden-sonuç ilişkisini kurabilme, dünyayı anlayacak ve algılayacak bilgiyi kazanma gibi çocuklarda ki öğrenme ve gelişim birbirine bağlı ve eşit derecede önemlidir. Bu saydıklarımız, büyüme, gelişme ve öğrenmelerine bağlı olarak, bilgi, beceri ve tecrübeye dönüşerek zamanı geldiğinde ortaya çıkacaktır. Erken çocukluk dönemi eğitimlerinde izlenecek yaklaşımlar ve yöntemlerin oluşturulabilmesi için bu alanda yapılan araştırmalar etraflıca incelenip güncel olarak takip edilmesi gerektiği bilinmelidir. Çeşitli araştırmacılar ve meraklıları tarafından yapılan araştırmalarda görüldüğü gibi anne karnından başlayarak doğum sonrası çeşitli teknik ve yöntemlerle hazırlanmış etkinliklerin çocukların daha zeki ve olayları daha çabuk kavrayan bireyler olarak yetişmelerinde faydalı olduğu aktarılmaktadır. Yine aynı amaçla, bu safhanın anne ve babanın genetik özelliklerine kadar uzanıp uzanmadığı araştırılmaktadır. Bebeklerin sesleri ayırt edebildiği, okul öncesi eğitimde müziğin kullanılması ile öğrenmenin meydana geldiği ve daha sonraki hayatlarında faydalı olduğu, müzik ile zenginleştirilmiş mekânın ve erken çocukluk döneminde müzik eğitimi almış çocukların öğrendiklerini hatırlamada, konuşmada, anlamada, problem çözmede, karar vermede ve dikkat içeren zihinsel işlevleri olumlu yönde etkilediğini ve daha başarılı olduklarını göstermektedir. Araştırma sonuçlarında görüldüğü gibi müzik, erken çocukluk dönemi eğitiminde hem araç, hem amaç olarak oldukça faydalı olmaktadır. Sinirbilimciler (Neuroscientist), müzik dinleyenlere göre müzik yapanların beyindeki çeşitli kortikal bölgelerin karmaşık bağlantılarındaki hareketlenmenin şaşırtıcı bir şekilde değiştiğini ifade etmektedirler. Çocuklar 3 yaşına kadar beyindeki işitsel kortekslerinin %80 gelişimlerini tamamlar ve kullanılmayan yani uyarılma sonucu bağ kurulamamış sinapsler (synapses) giderek kaybolur, uyarılma olursa sinapsler arasında bağ kurulur ve kaybolma en aza iner. Bir saz çalmak okul öncesi çocuklar için oldukça karmaşık bir iştir ancak motor becerilerinin kazanılması ve geliştirilmesinde çok önemlidir. Uygulanacak yöntem ve tekniklerde, hamilelik döneminde anne, doğumdan itibaren çocuklarla bire bir ya da gurup halinde uygulamalı aktivitelere katılmaları gerekir. Buda onların geniş bir frekans sahasındaki müzikal ve ritmik değişimleri farketmelerini sağlayarak aynı zamanda dokunarak fark ettikleri sesleri hissetmelerini ve öğrenmelerini kolaylaştıracaktır.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Müzik Eğitimi, Dinleti Etkinliği

Giriş

Anne karnından başlayarak, okul öncesinde ne gibi çalışmalar yaparak çocukların daha zeki yetiştirilebileceği konusu, özellikle son yıllarda artık ülkemizde de araştırmacılar tarafından incelenmekte ve çalışılmaktadır. Müzik konusu da, annenin hamilelik döneminden başlayarak ilkokul çağına kadar alması gereken önemli eğitimlerden biri olduğu, çeşitli ilim dallarında ki uzmanların ortak görüşü olarak ortaya çıkmaktadır. Okul öncesi eğitimin sistemleşmesi 19. ve 20. Yüzyıllarda Avrupa'da memleketlerinde gerçekleşmiştir. Geleneklerimizde çocukları 4 yaşına geldiği zaman eğitimine başlandığı bilinmektedir (Türk,

2011, s. 161). M.E. B. Okul öncesi okullaşma çalışmalarında son dönemlerde önekilere yıllara göre 2002-2003'te % 11.7, 2007-2008'de 28.5 arttığı gözlenirse de (Toprak, 2009, s. 73) yeterli olduğu söylenemez. Çocuklar ilköğretim çağına geldiklerinde, 9 ay anne karnında, yaklaşık 6 yıl da bebeklikten çocukluğa olmak üzere toplamda 7 yıl gibi bir zaman, insan hayatında eğitim açısından değerlendirilmesi gereken belki de en önemli zaman dilimi olması gerekir. Bazı ülkeler doğumdan 8 yaşına kadar okul öncesi eğitim vermektedir (Suthers, 2008). Okul öncesi eğitimin kaç yıl olması gerektiği tartışılabilir ancak müzik eğitiminin başlaması gereken dönem annenin hamilelik döneminden itibaren olması gerekir. Okul öncesi müzik eğitimi genel itibarıyla bazen "müzik ve hareket" (Jackman, 2001, s. 223-248), bazen de "müzik ve hareket"e ilave olarak "sanat ve zanaat" (Mori, 1996, s. 31-34) başlıkları altında incelenip müfredat programlarında yer almıştır.

Yapılan araştırmalar işitsel korteksin gelişimini 3 yaşına kadar %80 oranında tamamlandığını, 3 yaşına kadar uyarılma olmadığı için bağ (synapses) kuramayan hücrelerin giderek kaybolduğu, uyarılma olması durumunda bağ kurabilen hücrelerin kaldığı aktarılmaktadır (Nathan A. Fox, 1999, s. 23). Bu verilerden yola çıkarak, anne karnından başlayarak çocuğa ihtiyacı olabilecek bütün hücreler yüklenmiş olarak dünyaya geldiği, dünyaya geldiklerinde buldukları ortamın şartlarına göre meydana gelen uyarılmalar sonucunda hücrelerin bağ kurduğu, büyüme, gelişme ve öğrenmelerine bağlı olarak zamanı geldiğinde ortaya çıktığı söylenebilir. Bizde, müzik ile ilgili olan hücreleri nasıl kurtarabileceğimizi, okul öncesi çocuklarla yaptığımız çalışmalardan edindiğimiz tecrübe ve yaptığımız araştırmalar ile ortaya koymaya çalışacağız. Amacımız, çocuğa anne karnından başlayarak dünyayı anlayacak ve algılayacak bilgiyi kazandırmak, kişisel, sosyal ve duygusal beceriler kazandırarak güzel ahlakı aşılama, iletişim dilini geliştirmek, yeni fikirler oluşturabilme yetisi kazandırmak, bir problemle karşılaştığında neden sonuç ilişkisi kurdurabilmektir. Bütün bunlar birbirine bağlı ve eşit derecede önemlidir.

Anne karnından başlayarak, doğum sonrası çeşitli teknik ve yöntemlerle hazırlanmış etkinliklerin (P. Shaw, 2006, s. 676-679) çocukların daha zeki ve olayları daha çabuk kavrayan bireyler olarak yetişmelerinde faydalı olduğu aktarılmaktadır. Yine aynı amaçla, bu safhanın anne ve babanın genetik özelliklerine kadar uzanıp uzanmadığı araştırılmaktadır (Weinberger, 1998).

Bebeklerin sesleri ayırt edebildiği (Jenny R. Saffran, 2001, s. 74-85), okul öncesi eğitimde müziğin kullanılması ile öğrenmenin meydana geldiği ve daha sonraki hayatlarında faydalı olduğu aktarılmaktadır (Jinghoung Xu, 2009, s. 49-54). Müzik ile zenginleştirilmiş mekânın ve erken çocukluk döneminde müzik eğitimi almış çocukların, öğrendiklerini hatırlamada, konuşmada, anlamada, problem çözmede, karar vermede ve dikkat içeren zihinsel işlevleri olumlu yönde etkilediğini ve daha başarılı olduklarını göstermektedir (Frances H. Rauscher, 1998, s. 427-432).

Sinirbilimciler (Neuroscientist), müzik dinleyenlere göre müzik yapanların beyinlerindeki çeşitli kortikal bölgelerinde, karmaşık bağlantılardaki hareketlenmenin şaşırtıcı şekilde değiştiğini ifade etmektedirler (Irène Deliège, 2006). Müzik yapmanın yollarından biride saz çalmak, sazına dokunmak, tellerinden çıkan frekansı hissetmektir. Okul öncesi çocuklar için oldukça karmaşık bir iş (I.G. Meister, 2004, s. 219-228) olmasına bakılmaksızın, motor becerilerinin kazanılması ve geliştirilmesi açısından da çok önemlidir. Müzik yapmak, geniş bir frekans sahasındaki müzikal ve ritmik değişimleri farketmelerini sağlayan, aynı zamanda dokunarak fark ettikleri sesleri hissetmelerini ve öğrenmelerini kolaylaştıran bir

etkinliktir. Okul öncesi müzik eğitiminde Anne karnında anne baba ve eğitimci, doğumdan itibaren ise bire bir ya da gurup halinde uygulamalı etkinlikler düzenlenebilir. Çocukların öğretilmeden birebir ders almasından çok, gurup içinde birbirlerinden daha hızlı öğrendikleri ve uyguladıkları unutulmamalıdır. Öğretmen daha çok gözlemci konumunda olması gerekir.

Hülasa, mekânın müzik ile zenginleştirilmesi müziğin bir araç olarak kullanılması, müzik yapmanın ise ayrıca önemli bir etkinliği bizzat katılmak manasına geldiği bilinmelidir. Müziği bir araç olarak kullanmak, öğrenmeyi artıran, algıyı açan, hatırlamada, konuşmada, anlamada, problem çözmede, karar vermede ve dikkat içeren zihinsel işlevleri olumlu yönde etkileyen bir etkinlik olduğu görülmektedir. Müzik yapmanın ise, motor gelişimi ve müzikal ve ritmik değişimleri farketmelerini sağlayan, aynı zamanda dokunarak fark ettikleri sesleri hissetmelerini ve öğrenmelerini kolaylaştıran bir etkinliktir.

Bu makalenin anne, baba ve eğitimciler için ne anlam ifade ettiği, ne şekilde anlaşılması gerektiği ayrıca açıklanması gereken konulardan biridir. Yukarı da yaptığımız incelemeler, okul öncesi müzik eğitiminin, anne karnından başlayıp, okul öncesi döneme kadar sürmesi gerektiği, çocuklara birçok motorsal ve zihinsel beceri kazandırdığını göstermektedir. Anne ve babaların, aşağıda vereceğimiz etkinlikleri evlerde zenginleştirilmiş mekânlar oluşturarak ve çalgı eğitimine dâhil olarak katılmaları gerekmektedir. Suzuki ve daha birçok eğitim metodolojisi, aynı şekilde aileleri eğitimin bir parçasına dönüştürdükleri bilinmektedir.

Eğitimciler, 2 yaş altında dikkatli olmalıdırlar. Çünkü çocuklar herhangi bir çalgıdan çıkarılan, ilk kez duydukları kalın ya da ince seslere tepki vererek ağlayabilirler. Böyle bir durum gerçekleşmesi durumunda bir sonraki gün eğitime devam etmelerinde fayda vardır. 2 yaş altında mümkün olduğunca kulağın duyabileceği sesleri ve ritmik varyasyonları çocuğun da katılabileceği bir etkinlik şeklinde dinletilmesi ve işitsel korteksin oluşumunda görevli hücrelerin uyarılması ve bağ kurması sağlanmalıdır. Elektronik müzik ortamından çok, tabii bir müzik ortamının oluşturulması, tabii sazlardan istifade edilmesi gerekir. Eğitimciler, 2 yaş üstü çocuklar için ancak iyi bir oyun arkadaşı olabilirler. Çocuklarla çalışabilmek, onların dünyasına girmek için bir etkinlik alanının bulunması gerekmektedir. Onların duygusal ve zihinsel yapılarına en uygun özümleme olanağı sağlayan etkinlik oyundur (Yavuzer, 2000, s. 24). Çünkü onlarla oyun oynamadan onları tanıyamaz, kahramanlarını öğrenemez, oyunlarında eğitimci olarak bir rol alamayız. Çocukların müziğe karşı ilgilerinin oluşması, öğretmenlerin etkinliklere katılımına bağlı olduğu unutulmamalıdır (Denac, 2008, s. 439).

Araştırmanın Yöntemi

Okul öncesi çocukların, anne karnından başlayarak müzik eğitimi meselesi araştırılması gereken önemli konulardan birisidir. Araştırmamızı, 5 yıl öğretmenlik yaptığımız okullarda, birebir derslerde, hamilelik döneminden 4 yaşına kadar bir çocuk üzerinde, özel tekniklerle çalışılmış, bir gözlemci, bir araştırmacı, bir oyun arkadaşı, bir eğitimci olarak çocukları tanımak, onların dünyasına girebilmek için ilk yapılan şey, dersleri ve mekânı oyun ortamına dönüştürmek olmuştur. Evde, okulda, etkinlik sırasında ve aralarda ikincil ortam oluşturularak duyulabilecek seviyede müzik dinletilmiştir. Dinletilen eserler Türk Musikisi örneklerinden seçilmiştir. Çalgı eğitiminde ise hem Türk Musikisi hem de takip edilen çalgı eğitimi metodunun içerdiği eserler kullanılmıştır. Yabancı ve Türk Musikisi eserlerini çalgı eğitiminde kullanılması, yetişilen musiki kültürü ve yabancı bir kültüre ait melodilerin çalgı eğitiminde ne gibi kazanımları olabileceğini göstermesi açısından gereklidir.

Özel teknikler kullanılarak müzik okuryazarlığı ve musiki nazariyesi eğitimi için zemin oluşturacak etkinlikler uygulanmıştır. Etkinlikler, büyüme, gelişme, zihinsel ve duygusal açılardan normal çocuklardan oluşan gurup ya da bireyler ile gerçekleştirilmiştir. Çalgı olarak Piyano, Bağlama, Ney, Gitar, Keman, Tar, Davul, Perküsyon ve başka irili ufaklı

ritim aletleri kullanılmış, şarkıların okunulması teşvik edilmiş, eğitimci tarafından çalgı eğitimi veya repertuar eğitimi sırasında Türk Musikisi kaidelerine göre usûl vurularak talebeye eşlik edilmiştir. Notasyon için rakamsal şifreleme yöntemi ve Sibelius notasyon programından faydalanılmıştır. Çocukların 4 çeşit simli kalem ile çizgisiz ve porteli defter üzerinde not tutmaları için zemin hazırlanmış, müzik okuryazarlığı etkinlikleri yapılmıştır. Çocuk gelişimi uzmanları ve eğitimcilerin görüşleri, kendi tespitlerimiz ışığında okul öncesi müzik eğitimi, her guruba yönelik etkili yöntemler ve teknikler geliştirebilmek için gurupluma yoluna gidilerek, hamilelik dönemi, 0-2 yaş, 2-4 yaş ve 4-5 yaş olmak üzere 4 ayrı yaş gurubuna ayrılmıştır.

Dinleti Etkinliği ve Şarkı Söyleme

Dinleme etkinliği annenin hamilelik döneminden başlayarak ilkokul çağına kadar etkin bir şekilde sürdürülmelidir. Lili M. Levinowitz'in aktardığına göre meşhur müzik eğitimcisi Z. Kodaly müzik eğitiminin annenin hamilelik dönemiyle birlikte başlaması gerektiğini belirtmekte (Levinowitz, 1999, s. 18), buna Yalçın Tura'da katılmaktadır (Tura, 1998, s. 65). Hamilelik döneminde annenin etrafındaki (ev, okul, park, bahçe) her şey çocuğun kültürünün oluşmasında birinci derecede etken durumundadır. Dinleme etkinliğinin ne kadar önemli olduğu birçok araştırmacı tarafından da belirtilmektedir (Boswell, 1984). Okulda erken okuryazarlık eğitiminde müziğin bir araç ve teşvik edici bir unsur olarak kullanıldığı (Wiggins, 2007, s. 55-64), müzik dinleme ve başka müzikal konuları içeren eğitim almış çocukların, müzik etkinliğine katılmayan öğrencilere göre daha başarılı oldukları çeşitli uygulamalarla ortaya çıkarılmıştır (Geoghegan & Mitchelmore, 1996, s. 105-114). *Dinleti Eğitimi ve Etkinliği*'ne, belirli özellikleri ve şartları olan şarkı listesi oluşturularak başlanmalı, verilmek istenen musiki kültürü ile ilgili olarak (Hannon & Trainor, 2007, s. 466-472), özellikler, özel şartlar oluşturulmalıdır.

Annenin hamilelik döneminden başlayarak, çocukluk döneminde dinlediği şarkılar, türküler ve saz eserleri onların kültürel varlıklarını oluşturur (Machado, 2009, s. 184). Çocuklar, Türk Musikisi kültürü ile yetiştirilmek isteniyorsa, Türk Musikisi eserlerinin tercih edilmesi, Bekir Sıtkı Sezgin, Münir Nurettin Selçuk ve Ahmet Özhan gibi Klasik Türk Musikisi icracılarından, Aşık Veysel, Neşet Ertaş gibi halk ozanlarından, teması açısından en uygun örnekler seçilerek şarkı listesi oluşturulmalıdır. Her çeşit çalgı çocuğun müzik dünyası için kıymetlidir (Jackman, 2001, s. 229). Bundan dolayı, Kanun, Karadeniz Kemençesi, Klasik Kemençe, Kemane, Ney, Bağlama, Mey, Balaban, Tar, Tulum, Tanbur ve Ud gibi sazlara ait saz eserleri, taksim ve peşrevlerden örnekler seçilerek listeler oluşturulmalıdır. Ne kadar değişik sazların seslerini, tınısal özelliklerini keşfederlerse o kadar iyi olacaktır (Moomaw, 1984). Eserler seçilirken Rast, Segâh, Uşşak, Hicaz, Hüseyini ve Sabâ Makamlarından veya başka makamlardan tertip edilebilir ancak aynı makam ailesinden birisi tercih edilmelidir. Usûl ise, Nim Sofyan, Semâî, Sofyan, Yürük Semâî ve başka usûllerden seçilmek suretiyle, Türk Musikisi Nazariyatı usûl vurma kaidelerine göre eşlik edilerek şarkılar söylenmelidir. Türk Musikisi Nazariyatı kaynaklarında 9. Yüzyıldan beri ellerin dizlere vurularak vücudun ritim aleti gibi kullanıldığı bilinmektedir. Farklı müzik türleri beynin farklı yerlerine ulaşır ve ulaştığı yerleri uyarır (Madaule, 1997, s. 6), mümkün olduğunca farklı türler (türkü, şarkı, uzun hava, gazel, kaside, saz eserleri, ilahi vb.) tercih edilip, bedii his açısından musiki zevki oluşturacak, Türk Musikisi hançere zeminini tesis edecek ve güzel ahlakı aşılacak eserler seçilmelidir. Bunlara ilave olarak, Karadeniz, Ege, Doğu Anadolu, Rumeli Bölgelerine ait türkülerden de birer örnek seçilmesi, memleketin musikide çeşitliliğini göstermesi ve çocukların bu musiki kültürü içinde yetişmelerini sağlaması bakımından önemlidir.

Seçilen eserlerin listesi oluşturulduktan sonra ailece, sabah kahvaltıda, öğle veya akşam yemeğinde, evde, işte, okulda, ders aralarında, oyun oynarken, dans ederken, masal anlatırken, arabada giderken, ders anlatırken, resim yaparken, kütüphane ortamında konuşma yüksekliğinde (30, 40 desibel) hep aynı eserler dinletilmelidir. Uzmanlar, kulağın 80-85 desibel üstündeki müzik dinleme etkinliklerinde duyma kaybı yaşandığını belirtmektedirler (Yüksel & Yurdaşık, 2001). Dinletilen eserlerin tabii sesler içeriyor olması, elektronik sazlardan veya elektronik seslerden oluşmaması önem arz etmektedir. Bunun nasıl seçileceği, bilinebileceği gibi soru karşımıza çıkmaktadır. Aslında albümlere tabii sazlar ve sesler kullanılıp kullanılmadığı, her şarkının partiyonunun notalarını kayıta icra edildiği şekliyle yayınlama zorunluluğu, elektronik sazlar ve sesler (*Sound Samples, Audio Sampling, Sound Synthesizer* vs.) ayrıca belirtilmiş olsaydı, müzik hakkında hiç fikri olmayan bir dinleyici için seçim daha kolay olabilirdi. Günümüzde hemen hemen her albümde elektronik sesler direk veya dolaylı şekilde kullanılmaktadır. Elektronik seslere ve sazlara en az eski kayıtlarda rastlanıldığından, mümkün olduğunca TRT kayıtlarından veya eski plak kayıtlarından eserler seçilmek suretiyle listeler oluşturulabilir.

Hülasa, musiki dinleme etkinliği, farklı icracılardan teknik, farklı sazlardan tını, farklı usüllerden ritim duygusu, farklı makamlardan müzikal temaları, halk ozanlarını dinleyerek sadeliği, sözlü eserlerde musikinin söze tesiri gibi önemli konular ve dil gelişimi, dinletisi yapılan musiki aracılığı ile bilinçaltına aktarılmaktadır. Bu sayede musiki dinleme etkinliği ile anne karnından ilkökul çağına kadar her yıl bir dinleme listesi oluşturularak, düşük dinleme seviyesinde dinleme etkinlikleri yapılmalı, bu etkinlik vasıtasıyla iştme yetisi ile ilgili hücrelerin bağ kurmasını sağlanmalıdır. Müzik etkinliği haftanın belirli günleri yapılması gereken bir etkinlik olarak algılanılmamalı (Glover, 2000, s. 41), her günün bir parçası gibi düşünülerek yaşanmalı ve hissedilmelidir.

Şarkı söyleme ile ilgili özel tertip düzenleri, dinleti etkinliği ile aynı özellikleri taşır. Yalnız yada grup halinde icra edilen bir etkinliktir. Anne karnında annenin ve babanın bebeği severek ona şarkılar türküler söylemeleri ayrıca anne ve babanın çocuk tarafından ön tanışma evresi sayılabilir. Bu dönemde dinletilen ve söylenen şarkılar çocuğun dağarcığını oluşturur. Doğum itibarıyla annenin ve babanın çocuğu ile dans etmesi, ona şarkılar söylemesi, el çırparak şarkılara ritim tutması önemli müzik etkinlikleridir. Bebeğin, müzikal açıdan öğrendiği ve icra ettiği ilk şey el çırpmadır. Daha sonra şarkı söyleme ve çalgılara dokunarak sesler çıkarma hadisesine dönüşür. Şarkı söyleme etkinliği, çocukların kalın perdelerde sesleri olmadığından orta ve üst perdelerde (Jackman, 2001, s. 227) yapılmalı, kalın seslerde başlanmaması için eğitimciler dikkatli olmalıdır. Şarkı söyleme etkinliği, çocukların dil gelişimine katkıları, yeni kelimeler öğrenme, kelime öbekleri oluşturma, tekrarlama, hayvan ve tabiat sesleri vasıtasıyla oyun kurma ve hikâyeleme yetilerinin gelişmesini sağlar. Müzik eşliğinde, şiir okuma, masal anlatma, oyun oynama gibi etkinliklerle de şarkı söyleme etkinliği ile ilişkili etkinlikler yapılmalıdır. Annelerin çocuklarını ninni ile uyutması erken çocukluk döneminde bahsedilmesi gereken bir başka etkinliktir (Uslu, 2006, s. 146). Ninnilerin de çok önemli bir dinleti etkinliği olduğu, çocukların dil gelişiminde faydalı olduğu, müzikal kültürünü oluşturmada etkin bir araç olduğu söylenebilir. Bebekler için en güvenli ses anne sesidir. Binaenaleyh anne sesi bebekler için, onun ağızından duyacağı bütün nağmeler, şarkılar, türküler, ninniler, masallar, maniler ve şiirler bebeğin, birinci dereceden müzikal çevresini oluşturmak ve müzik eğitimi için en etkin araç konumundadır.

Müzik Okuryazarlığı ve Nazariyat

Müzik okuryazarlığının kazandırılması, çocukların resim yapma yetilerinin gelişmesi ve geliştirilmesi ile ilişkilidir. Okuma yazma ile, yazma da motorsal resim yapma becerileriyle gelişir. Okul öncesi müzik eğitimi müfredatının, ilkökulda ki müzik eğitimi müfredatı ile ilişkilendirilmesi ayrıca önem arz etmektedir (Mori, 1996, s. 31-34). Müzik okuryazarlığı

çalışmasının çeşitli aşamaları uyum içinde ilkökul ve okul öncesi müzik eğitiminde etkili bir şekilde uygulanabilir. 2 yaşında basit karalamalar, 2-3 yaşında belirgin şekiller, 3-4 yaşında ise anlamlı şekiller çizebilirler (Yavuzer, 2000, s. 27). Annenin çalgı eğitimiyle birlikte müzik okuryazarlığı eğitimine tabi olması, işitsel etkinlik gibi dokunsal etkinliğinde bebeğin el becerilerinin anne karnında gelişmeye başlayabileceği varsayımını ortaya çıkarmaktadır. Dolayısıyla hamilelik döneminde çalgı eğitimiyle birlikte, doğum itibariyle de resim etkinlikleriyle birlikte 2 yaşına kadar müzik okuryazarlığı çalışılabilir. Müzik okuryazarlığı, 2 yaşından sonra daha etkin bir şekilde çalgı eğitimiyle birlikte verilebilir. 30 dakika çalgı eğitimine ilave olarak 5-10 dakika müzik okuryazarlığı etkinliğini resim etkinliğine dönüştürerek çalışılmalıdır. Müzik okuryazarlığı etkinliği için malzemeler, müzik yazı işaretleri, çizgisiz ve porteli defter, 4 renk simli kalem. Başlangıçta çizimi kolay (bk.

a) b) c)

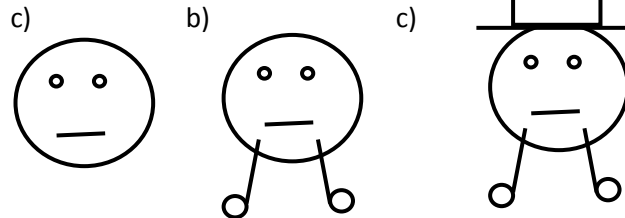
Şekil 1: Müzik okuryazarlığına başlangıç etkinliği.

, a örneği) işaretlerden faydalanılması, motorsal el becerilerinin gelişmesine paralel şekilde (bk.

b) b) c)

Şekil 1: Müzik okuryazarlığına başlangıç etkinliği.

, a, b ve c örnekleri) ilerlemelidir.

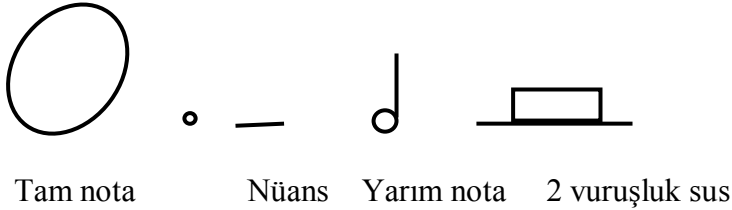
Şekil 1: Müzik okuryazarlığına başlangıç etkinliği.

Müzik işaretlerinden resim yaparak müzik okuryazarlığı kazandırma yöntemi (Soysal, 2011, s. 457), bu konuda ihtisas sahibi öğretmenler tarafından yaptırılacağı gibi, müzik okuryazarlığı eğitiminden geçen anne ve baba tarafından da yaptırılabilir. Çocuğun hangi işaretleri kullanmasını istiyorsak, o işaretleri açık bir şekilde çocuğun görebileceği anlayabileceği şekilde çizip önüne koymak gereklidir.

d) b) c)

Şekil 1: Müzik okuryazarlığına başlangıç etkinliği.

'deki malzemeleri örnek olması için hazırlayalım.

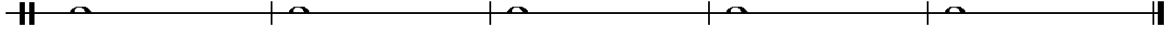
Şekil 2: Müzik okuryazarlığı için hazırlanmış malzemeler.

Etkinlik öğretmeni tarafından telkin yöntemleri kullanılarak birlikte değerlendirilmelidir. Malzemelerin adları telkin cümlelerinin içinde tam olarak söylenmelidir. Örneğin; tam notadan gülen bir yüz ve göz, nüans işaretinden ağız, 2 vuruşluk yarım notadan ayaklar, 2 vuruşluk sus işaretinden de şapka yapmışsın çok güzel olmuş gibi telkin cümleleri kullanmak gerekir. Bu cümlelere öğrencinin malumat seviyesine göre anlamlar yüklenebilir. Öğretmen, gerekli gördüğünde etkinliği dilediği şekilde yönlendirmesi, malzemeleri duruma göre artırıp eksiltmesi, ilk defa öğreteceği malzemeleri öğrencinin defterine birer örnek yaparak öğretmesi, geçmişte öğretilen birbiriyle ilişkili malzemeleri zamanı geldiğinde hatırlatması, öğrenci etkinlik içinde fikir oluşturmada sıkıntı çekerse yolunu aydınlatması başlıca sayılması gereken yönlendirme bilgileridir.

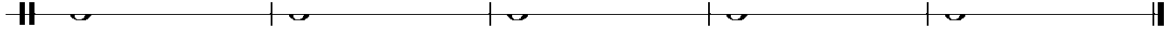
İkinci olarak yapılması gereken çalışma müzik okuryazarlığıdır. Çizgisiz, porteli veya tek çizgili defter ve 4 renk simli kalem ile yapılan nota yazma etkinliğidir. Bu etkinliğin amacı güzel nota yazma ve nota okuma becerisi kazandırmaktır. Okul öncesi 3-4 yaş gurubunda bu etkinliğe başlanabilir. Müzik okuryazarlık eğitiminin ikinci safhası olan nota

yazma eğitiminden geçmeyen 5, 6, 7 ve 8. Sınıf öğrencileri bile, ilk başlayan okul öncesi veya 1. Sınıf talebelerinin nota yazma becerisi seviyesinde oldukları tespit edilmiştir. İlkokul birinci sınıf talebesi müzik okuryazarlığı eğitiminden geçtikten sonra sekizinci sınıfa geldiğinde, sekizinci sınıfta müzik okuryazarlığı eğitimine ilk defa tâbi olan bir öğrenci arasındaki fark, nota yazmayı güzel yazı seviyesine getirmiş ve nota okuma ile ilgili problemi kalmamış bir öğrenci ile daha notanın iki hareketle yazıldığını dahi bilmeyen bir talebe arasındaki fark kadar olacaktır.

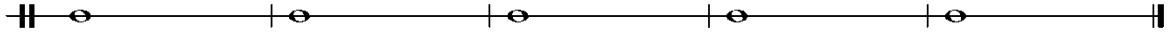
Nota yazma etkinliği için birkaç örnek vermek yerinde olacaktır. Aşağıdaki örnekte öğretmen birinci ölçüye ilk örneği kendisi yaptıktan sonra öğrenciden bir satır bu etkinliği çalışmasını istemeli ve sonucunu birlikte değerlendirmelidirler. 3 ya da daha fazla yanlış şekiller yapılmış ise öğretmen başta ve sonda olmak üzere, yeni örnek yapar. Eğer yine hata sayısı çok ise başta ortada ve sonda örnekleme yapılır. Bu sayede talebe kendini başta, ortada ve sonda oto kontrolünü yapar.

Şekil 3: Nota yazma çalışması için birinci çalışma (Soysal, 2011).

Şekil 4: Nota yazımı için ikinci çalışma (Soysal, 2011).

Şekil 5: Birinci ve ikinci çalışmanın birleştirilerek tam notanın elde edilmesi (Soysal, 2011).

Nota yazma etkinliği okul öncesinde en basit şekliyle Şekil 3, Şekil 4 ve Şekil 5'teki gibi olmalıdır. Öğrenciyle birlikte değerlendirme yapılırken, telkin yöntemini kullanarak, birinci çizgi mi notasının üst yarısını (bk. Şekil 3) biraz daha çalışalım veya güzel olmuş, ikinci çalışmaya, mi notasının diğer yarısını (bk. Şekil 4) yapmaya geçebiliriz. Son olarak birinci çizgi mi notasının üst ve alt yarılarını çok güzel yaptık, artık birinci çizgi mi notasının parçalarını birleştirerek yapmanın (Şekil 5) vakti geldi şeklinde yönlendirme içeren telkinler kullanılmalıdır (Soysal, 2011).

Çalgı Eğitimi

Annenin hamilelik döneminde başlaması gereken çalgı eğitimi, 0-2 yaş, 2-4 yaş ve 4-5 yaş gurubu olarak ayrılıp metotlar geliştirilmelidir. Annenin hamilelik döneminde bebeğine şarkılar söylemesi, evde, okulda, işte, konserde dinleti etkinliğine katılmasına ek olarak, çalgı eğitimi, müzik okuryazarlığı ve nazariyat dersleri gibi etkinliklerin yapılması da gerekmektedir. Çalgı eğitimi söz konusu ise, yukarıda bahsedilen dinleti etkinliği ve müzik okuryazarlığı birbiriyle paralel götürülmesi gerekir.

Annenin hamilelik döneminde, yetişkinler için oluşturulan çalgı eğitimi takip edilmelidir. Daha evvel müzik okuryazarlığı eğitiminden geçmediyse en baştan başlayarak müzik okuryazarlığı eğitiminden geçirmesi gerekir. Hamilelik dönemi başlayan annenin çalgı eğitimi, imkan varsa bebek 2 yaşına gelene kadar (bebeğin tek başına bir tabureye oturacak yetiyi kazandığı dönem) sürdürülmesi iyi olur. Bu sayede bebek anneyi örnek olarak alır, müziği dünyasının bir parçası gibi yaşayıp hisseder. Bu dönemlerde de, bebek hangi musiki kültürü ile yetiştirilmek isteniyorsa, çalgı eğitiminde takip edilen eserler de ona göre seçilmelidir.

0-2 Yaş Dönemi

Annenin hamilelik döneminden sonra takip edilmesi gereken çalgı eğitiminin ilk evresi 0-2 yaş gurubu şeklinde olmalıdır. Annenin hamilelik dönemini takiben çalgı eğitimine devam etmesine ek olarak, eğitimci tarafından, çocuğun dünyasının tabii parçası gibi duracak zamanlarda çalgı eğitimine başlamak gerekir. Ancak bu çalgı eğitimi yetişkinler için takip edilen yöntemden farklıdır. 0-2 yaş gurubu bebeklerde ilk yapılması gereken çalgıların ses sahalarındaki her ince ve kalın perdenin keşfedilmesini sağlamaktır. Bunun için tek bir çalgı yerine, tuşlu sazlardan Piyano, yaylı sazlardan Keman, Kemane, Klasik Kemançe, Karadeniz Kemançesi, mızraplı sazlardan Kanun, Tanbur, Ud, Bağlama ve Tar, nefesli sazlardan Tulum, Ney, Mey ve Balaban tercih edilmelidir. Bebekler ilk duyduklarında bazı ince ve kalın perdelerden çıkan seslerde ağlayabilirler. Annenin hamilelik döneminde çalgı eğitimi bebeğin dünyadaki sesleri keşfetmesi için bir fırsattır. Eğer keşfetmediği bir ses ile karşılaşırsa bebekler ağlar. Dolayısıyla daha sonraki gün devam etmek gerekir. Bebeklerin perdeleri keşfetmesi sırasında sazlara dokunmalarına imkan vermek gerekir bu sayede seslerin nasıl çıktığını anlayabilmeleri için tecrübe kazanma fırsatları olacaktır (Jackman, 2001, s. 229). Ancak telli sazlarda, ince tellerin (kemanın mi teli gibi) çocuğun parmaklarına zarar vermemesi için dikkatli olunması gerekir. Dokunduklarında ses çıktığını ve o seslerin farklılığını keşfetmeleri ilk temas olarak tarif edilebilir. Perdelerde birer motif ile melodik unsurlar (bk. Şekil 6), mızrap hareketleri ile ritmik değişimler (bk. Şekil 7) keşfedilir.

Yine bir gülnihal aldı bu gönlümü

Dede Efendi

Usûl: Semâî

Şekil 6: Yegâh, Rast, Segâh, Çargâh ve Neva perdelerinin duyurulması için figür ve motiflerden oluşan bir cümle soru cümlesi.

Yine bir gülnihal aldı bu gönlümü

Dede Efendi

Usûl: Semâî

Şekil 7: İlk ölçüde ritim değişimleri için örnekler.

Saz Eserlerinin icra edilmesiyle teknik ve bedii his açısından musiki zevki meydana getirilmelidir. Sözlü eserlerin icra edilmesi ve ailece söylenmesi ile edebi zevkin oluşması, konuşma becerilerini geliştirmesi sağlanır. Çalgı eğitimi çocuğun oyun dünyası içine uyarlanması gerekir. Çocuk ve müzik birbirinden ayrı şeyler olarak düşünülmemelidir. Çalgı eğitimi, bebeğin günlük yaşamının bir parçası gibi etkinliklere dönüştürülmeli, çalgı eğitimi için ayrı bir etkinliğe dönüştürülmemelidir. Bu sebepten dolayı annenin çalgı eğitimine dahil edilmesi, eğitimcinin oyunundaki karakterlerden birinin rolüne girerek bebek ile oyun

oynaması çok önemlidir. Seslerin keşfedilmesi, sazlara dokunma ve sevmeye, melodik ve ritmik değişiklikleri fark etme gibi ilk haftadan beri yapılan etkinlikler hücrelerin bağ kurmasını sağlayacaktır. 0-2 yaş gurubunda çocukların sazları çalmayı denemesi, tellerden ses çıkarması, kucağına alıp sevmesi, küçük ve büyük kaslarda gelişme sağlayacaktır. Çalgıları tanıdıkça onları birbirinden ayıracak, icra edilen eserlerin bazen bütün halinde bazen de parçalarını tanıyacak, tınılarını fark edecek, beğenileri oluşacak ve bazılarını diğerinden daha çok sevecektir.

2-4 Yaş Dönemi

2-4 yaş gurubu çocukların, 0-2 yaş dönemi eğitiminden geçtikten sonra, çocuğun hangi çalgıyı seçmesi gerektiği, eldeki veriler ışığında değerlendirilir. Annenin hamilelik döneminde bebeğin hangi çalgılara ve hangi müziklere cevap verdiği, 0-2 yaş döneminde çalgılar arasında en çok hangisi ile ilgilendiği, hangisinin tınısını sevdiği, bebeğe saz eserleri icra edilirken hangi eserlerde heyecanlandığı tespit edilmiş olduğundan, 2-4 yaş gurubu çocukların fitratına uygun çalgının seçilmesi kolay olmalıdır. Daha sonra çocuğun tutabileceği, taşıyabileceği boyutlara ayarlanmış, rahat bir tutuş ve çalış imkânı veren çalgı ayarlanmalıdır. İkinci olarak annenin hamilelik döneminde geçtiği eserler başta olmak üzere, 0-2 yaş döneminde dinletilen eserlerin de dâhil olduğu çalgı eğitimi yönteminin oluşturulması gerekir. Tespitlerimize göre, çocukların bildiği, çocukluk hafızalarındaki şarkılardan seçilen eserler vasıtasıyla yapılan çalgı eğitimi, teknik, teorik ve repertuar açısından daha kalıcı, hatırlanabilir, hızlı öğrenme ve uygulama, sanatsal açıdan bedii his kazanma meselelerinde, yabancı melodiler ile kıyaslanamayacak kadar etkin avantaj sağlamaktadır.

2-4 yaş dönemi çalgı eğitimi için ilk anlatacağımız yöntem piyano eğitiminde kullanılan rakamsal kodlama yöntemidir. Bu yöntem için ilk yapılması gereken, çocuklara 1'den 5'e kadar sayıları tanımayı öğretip, bir taburede kendi başına oturacak sabrı kazandırmak gereklidir. Sayıları tanımayı öğrendikten sonra, bu sayılar ile parmaklar eşlenir. İki el birleştirilir ve başparmak 1, işaret parmakları 2, orta parmak 3, yüzük parmağı 4 ve serçe parmak 5 olarak öğretilir. Çocukların en iyi bildiği şarkılardan yola çıkarak, (annenin hamilelik döneminden itibaren dinlediği şarkılar ve 0-2 yaş dönemi etkinliklerinde ki eserler ilk düşünülmesi gerekenlerdir) bazen bir eserin bir cümlesi bazen tamamı olacak şekilde rakamlarla kodlanır. Ellerin pozisyonunu belirtmek gerektiği unutulmamalıdır.

Küçük Asker

Yürük Aksak

Şekil 8: Rakamsal kodlama sisteminde uygulaması yapılacak eserin notasının bir bölümü.

Yürük Aksak

Piyano

1 4 3 2 5 4 2 3 1 2 2 2

5 2 3 4 5 4 4 4

Şekil 9: Yukarıda örneği verilen küçük asker şarkısının piyano için rakamsal kodlamasının yapılması.

2-4 yaş piyano eğitimi için çeşitli yaklaşımlar olmakla birlikte, 3-6 yaş gurubu için Alfred yayıncılığın çıkardığı “*Little Mozart*” (Barden, Kowalchyk, & Lancaster, 2008), Kjos yayıncılığın çıkardığı 4 yaş üstü “*Bastien’s Invitation to Music*” (Bastien, Bastien, & Bastien, 1993) ve daha sonraki 5-7, 7-11 yaş gurupları için oluşturulmuş seri metotların faydalı olduğu düşünülmektedir. 2-3 yaş gurubunda metotsal eğitim takip edilemeyebilir. Bunun sebepleri çeşitli olabilmekle birlikte erken doğum, genetik özellikler, hamilelik döneminden itibaren takip edilen eğitimin sürdürülmesi, yaratılıştan gelen özellikler ve başka sayamadığımız birçok husus bunun sebebi olabilir. Müzik kulağı olmayan 7-9 yaş gurubu bir öğrencinin 2 yıl müzik eğitimi sonunda müzik kulağının iyi seviyede geliştiği gözlemlenmiştir. Dolayısıyla çocuğun geç ya da erken metotsal eğitime başlaması, bir eksiklik ya da fazlalık olarak değerlendirilmemelidir.

2-4 yaş gurubu çocuklarda eğer metotsal eğitime geçecek yeterliliği kazanamamışsa, istenilen seviyeye gelene kadar oyun oynayarak çalgı eğitimine devam etmek gerekir. Çocuk ile ilk defa çalışılacak ise çocuğu tanımak için onunla birkaç kez oyun oynamak gereklidir. Bunun yanında anne ve babası, hatta kardeşleriyle sohbet ederek, çocuğu tanımak çalgı dersinin başlangıcı olarak kabul edilmelidir. Çocuğun sevdiği hayvanlar, oyunlarındaki kahramanlar bilinmelidir. Hayvanlar ses çıkarır ve sesler de çocukların dikkatini çeker. Eğer çocuk, hayvanları ve çıkardıkları sesleri tanımıyorsa öncelikle hayvanlar çıkardıkları seslerle birlikte öğretilmelidir. Oyunlar oynayarak öğretilen hayvanlar ve çıkardıkları sesler iyice pekiştirilmelidir. Sonraki aşamada çocukların dünyası ile ilişkili olabilecek şarkılar seçilerek her şarkının melodisinin çocuğun hafızasında yer edene kadar şarkı söyleme çalışması yapılmalıdır. Çocuklarda çalgı eğitimine başlamak büyüklerdeki gibi düşünülmemelidir. Çocukları bir tabureye veya sandalyeye oturtup onlara ders anlatamayabilirsiniz. Onlara ders anlatmak yerine oyun oynayarak, verilmek istenen bilginin oyunun konusunun içine yedirilmesiyle yapılan çalgı dersleri başlangıçta son derece önemlidir. Çocuk, etrafındaki her şey gibi dersi de oyuna çevirecektir. Eğitimcilerin yapması gereken o oyundan bir rol kapmaktır. Çocuk sistematik bir oyun oynama neticesinde düzenli olarak ilgili çalgı dersini aldığı zamanla öğrenir. Oyunun içinde bir malzeme olan ders konusu, aşama aşama artırılarak zamanla ders içinde bir malzemeye dönüşen bir oyun olarak karşımıza çıkarır. Bunun neticesinde hoşlandığı bir oyunda dersi sever ve ders yapmak için disiplin kazanır. Oynanan oyunun temasının içindeki çocukların hoşlandığı karakterler üzerinden, hikâyesi, edebi unsurları, melodik yapı ve ritim açılarından, bu karakterlerin çocuklara uygun olup olmadığı ve uygulanabilirliği açılarından değerlendirilerek gözlem yapılmalıdır. Karakterlerin hangi özellikleri müzikle ilişkilendirilebileceği hangi roller biçilebileceği planlanmalıdır. Arılar oyununda karakterler, arılar ve arılarla ilgili herhangi bir nesne ya da hayvan olabilir. Çocuklara uygun rollerden birisi, kanat seslerini taklit ederek “Vızz, Vızz” sesleri çıkarmaktır. Arılar şarkısını söylerken vız vız arı taklidi yaparak re notasına basacak. Şarkının bütününde

vız vız bölümü geldiğinde kendi bölümünü hatırlayıp hem re tuşuna basacak hem şarkıyı söyleyecek.

Arılar

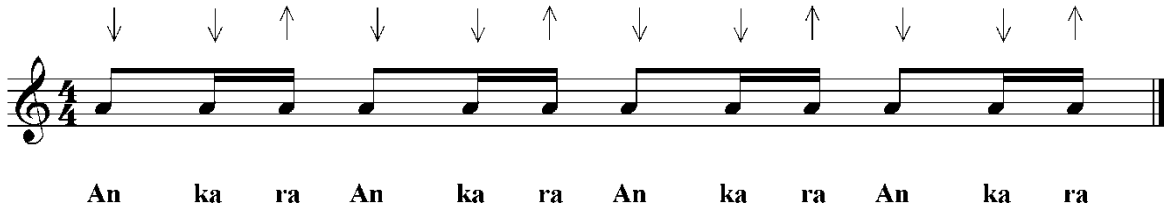
The musical score for 'Arılar' is presented in two staves. The top staff, labeled 'Öğrenci', shows a simple melody in 4/4 time with lyrics 'vız vız' and 'bal lar'. The bottom staff, labeled 'Öğretmen', shows a more complex melody with lyrics 'in ce cik ka na dım var vız vız u ça rım çi çek le re hep ko nar bal lar ya pa rım'. The teacher's part includes a bass line with chords.

Şekil 10: 2-4 yaş gurubunda oyun oynayarak çalgı dersi verme.

2-4 yaş gurubundan Bağlama sazını seçen bir öğrenci için yol haritası çıkarırken, Türkiye'deki çalgı eğitimi metodolojileri hakkında bir değerlendirme yapmak gereklidir. Maalesef Türkiye'de İncesaz (Konservatuar) okullarında yetişkinler için dahi Türk Musikisi çalgıları üzerine yazılmış metotlar yok denecek kadar azdır. 21. Yüzyılım metotsal teknikleri çerçevesinde, tatmin edici sonuçları olanlara rastlamak ise zordur. Yetişkinler için durum böyle iken, daha ileri teknikler ve yaklaşımlar gerektiren okul öncesi müzik ve çalgı eğitimi metotlarımız, net bir şekilde yok diyebiliriz. Anaokullarında müzik eğitimi, genel itibarıyla Orff başta olmak üzere, Kodaly ve Dalcroze gibi meşhur müzik eğitim yöntemleri kullanılmaktadır. Bu yöntemlerin anaokullarında uzmanlarca verilip verilmediği, malumat seviyeleri ayrıca araştırılması icap eden ve alanın uzmanları tarafından tartışılması gereken bir konudur. Tanzimat'tan sonra başlayan musikiye batılılaşma (Gazimihal, 2006), Cumhuriyet döneminde Türk Müziğini yasaklanması (Yarman, 2010) ve 1976'ya kadar Türk Müziği İncesaz okullarının olmayışı, bugün hala konservatuarlarda süren batıcı ve Türk Müzikçi yaklaşımlarının arasında, okul öncesi müzik eğitimi de belirsizlik içinde, olumsuz olarak etkilenmekte ve yeni yaklaşımların önü kesilmektedir. Artık bu tartışmaları bir kenara koyup, çocuklarımızın daha zeki ve daha uyumlu olabilmeleri için, öncelikle kendi kültürlerine daha sonra dünya kültürüne sahip bireyler olarak yetişmelerinin zemini hazırlanıp, güzel ahlaka sahip, hem kendine hem başkalarına saygı ve hoşgörü ile yaklaşmalarını nasıl sağlayabileceğimizi tartışmalıyız.

Bağlama veya diğer Türk Müziği sazları ile ilgili, okul öncesi eğitimi için hazırlanmış, iyi ya da kötü, yeterli ya da yetersiz diyebileceğimiz bir çalgı eğitimi kitabı veya bu amaçla hazırlanmış metotlara hiç rastlamadık. Dolayısıyla kendi yetiştirdiğimiz talebeler ve sınıf içi uygulamalarından başka başvurabileceğimiz bir kaynak yoktur. Çalgı eğitimi için uygulanan ortak gereklilikler, sabır, taburede tek başına oturabilme yeterlilikleri oluştuğunda metotsal eğitime geçilebilir. Ancak daha evveli için yukarıda bahsettiğimiz anne karnından 2 yaşına kadar sistemli çalışmak gerekir. Çocuklara öğretilen bir harf veya bir motif, bizim için basit ve kolay anlamsız görünebilir, ancak onlar için büyük bir adım, hatta ilerde bu adımların üzerine bina edecekleri bir yapı söz konusudur. Bir eseri başından sonuna kadar çalması

beklenmemeli, bazen bir figür, bir motif veya cümle, bazen de bir kelime, bir cümle veya bir beyit ile karşılaşabiliriz. Okul öncesi eğitimde çocuklar için öğrenilen bir müzikal figür, büyüklerin bir şarkı öğrenmesi kadar anlamlıdır. 2 ya da 3 yaş gurubunda Bağlama eğitiminde ilk mızrap vuruşları öğretilmelidir. Bileğin kaslarının rahatlığı ve taburede çalgı ile birlikte doğru bir duruş ve oturuş rahatlığı sağlanması için mutlak mızrapın bütün tellere vurması, talebenin hangi tele vuracağı endişesi taşımaması ayrıca zihinsel ve duygusal rahatlık için gereklidir. İlk öğrenilmesi gereken ritmik tartım “Ankara” kelimesi ile hecelendirilerek bir metronom vazifesi görmesi sağlanmalıdır. Okul öncesi çocuklarının çalgı eğitimi, yanlış tutuş ve duruştan kaynaklanan sakatlanmaları önlemek için, metotsal süreci doğru yönlendirmesi ve gerektiğinde eğitim sürecini canlandırması için gerekli müdahaleleri yapabilmesi adına, mutlaka bir eğitimci refakatinde yapılmalıdır.

Şekil 11:Bağlama eğitimi mızrap çalışması, 1. etkinlik.

Mızrap çalışması yapılırken Bağlama'nın kontrolünü sağlaması ve talebenin parmak baskılarına alışması, beynin bu işlemi otomasyona bağlaması için kol üzerinde bozuk düzen akordunda Re perdesi, Bağlama düzeni akordunda ise karar perdesi olan La notası üzerinde çalışılmalıdır. Müzik eğitimi, saz çalan birinin ellerine bakarak, notadan okuyarak veya kulaktan dinleyerek üç ayrı şekilde verilebilir. Etkili yöntem üçünü birden içinde barındırmalıdır. Öğretmeni tarafından yukarıda gösterilen Ankara tartımı ile mızrap çalışması, talebenin öğretmenini izleyebileceği şekilde düzenlenmiş bir mekânda verilmelidir. Bunun için en uygun çalışma ortamı aynalı ortamdır. Nota eğitimi için müzik okuryazarlığı çalışmalı ve Türk Müziği karakteristik tartımları olan yukarıdaki çalışma notası öğretmeni tarafından bilgisayar ortamında yazılıp önüne koyulmalıdır. İkinci etkinlik olarak Ankara tartımı ile önce Muş, daha sonra Tatvan tartımlarını birbirinden ayırması bunları daire içine alma çalışması yapılmalıdır.

Şekil 12:Ankara mızrap çalışması üzerinde müzik okuryazarlığı için ek çalışma.

Ankara mızrap çalışması amacına ulaştıktan sonra, notasyon içinde mızrapın vurulacağı yönü gösteren ok işaretleri kullanmaya ihtiyaç yoktur. Talebe bu kalıplar ile yaptığı mızrap çalışmaları ve müzik okuryazarlığı çalışmaları sonunda rahatlıkla bu tartımları tanıyıp icra edecek seviyeye gelmesi hedeflenir. Yapılan müzik okuryazarlık çalışmasıyla, öğretmenini izleyerek ve dinleyerek çalgı eğitiminde faydalanabileceğimiz imkânları kullandık. Sadece Ankara mızrap tekniğinin öğrenilmesi ve oturması 6 ay ile 1 yıl arasında değişebilir, sabır, çalışmanın sürekliliği ve gözlem çok önemlidir. 4-5 yaş gurubu metotsal eğitimin rahatlıkla uygulanabildiği yıllar olduğundan yukarıda örnekler verdiğimiz yöntemlerin ileri safhaları olarak uygulanması gerekir. Tek ilave edilmesi gereken, talebe

kendi sazını çalarken eğitimci başka bir çalgı ile ona eşlik etmesi gerektiğidir. Örneğin Pişano dersi alan bir talebeye, eğitimci keman veya başka bir saz ile eşlik etmelidir. Bağlama eğitimi alan bir talebeye ise mey, balaban veya kemane gibi bir çalgı ile ya da çalgı teknikleri (Orkestrasyon) açısından uyum içinde olmalarını sağlayacak bir saz ile eşlik edilebilir.

Şarkı söyleme, dinleti etkinliği ve çalgı eğitimine ek olarak, müzik eşliğinde, anne ve baba ile yapılan dans, sürünme ve emekleme, yürüme, koşma, atlama, sıçrama, tırmanma gibi temel bedensel eylemlere, ayakta dizüstü, otururken veya yatarken yapılan hareketler olan çekme, itme, kaldırma, vurma, atma ve tekmeleme hareketleri mutlaka müzik ile yapılmalı, çalışılan ortam müzik ile zenginleştirilmiş mekânlara dönüştürülmelidir. Dinleti ve söyleme etkinlikleriyle insan seslerini, dokunarak sesler çıkardığı çalgılarla çalgı seslerini, hayvanların ve tabiat hadiselerinin seslerini dinleyerek tabii sesleri, radyo, tv, cd çalar vasıtasıyla elektronik ortama aktarılan sesleri tanıma ve tınsal özelliklerini ayırt etmeyi öğreneceklerdir. Zihinsel açıdan seslerin nasıl meydana geldiği, duygusal açıdan melodi bezemelerini tanıma ve beğenilerinin oluşması, sazlara dokunarak sesler çıkarmaları fiziksel olarak küçük ve büyük kas guruplarının gelişmesi, şarkı söyleme, müzikli masal anlatımı ve şiir okuma gibi etkinliklerle de dil gelişimlerinin sağlandığı görülmektedir.

Sonuç

Çocukların okul öncesi müzik eğitimi ile anne karnından başlayarak, daha zeki yetiştirilebileceği yukarıda incelediğimiz çeşitli alan uzmanlarınca yapılan bilimsel araştırmalardan çıkarılmaktadır. Amaç çocuklara anne karnından başlayarak dünyayı anlayacak ve algılayacak bilgiyi kazandırmak, kişisel, sosyal ve duygusal beceriler kazandırarak güzel ahlakı aşlamak, iletişim dilini geliştirmek, yeni fikirler oluşturabilme yetisi kazandırmak, bir problemle karşılaştığında neden sonuç ilişkisi kurabilme yetisi kazandırmaktır.

İşitsel korteksin gelişimini 3 yaşına kadar %80 oranında tamamladığı, 3 yaşına kadar uyarılma olmadığı için bağ (synapses) kuramayan hücrelerin giderek kaybolduğunu, çeşitli teknik ve yöntemlerle hazırlanmış etkinliklerin çocukların daha zeki ve olayları daha çabuk kavrayan bireyler olarak yetişmelerinde faydalı olduğu, bebeklerin sesleri ayırt edebildiği, okul öncesi eğitimde müziğin kullanılması ile öğrenmenin meydana geldiği ve daha sonraki hayatlarında faydalı olduğu, müzik ile zenginleştirilmiş mekânın ve erken çocukluk döneminde müzik eğitimi almış çocukların öğrendiklerini hatırlamada, konuşmada, anlamada, problem çözümede, karar vermede ve dikkat içeren zihinsel işlevleri olumlu yönde etkilediğini ve daha başarılı olduklarını, müzik dinleyenlere göre müzik yapanların beyinlerindeki çeşitli kortikal bölgelerinde karmaşık bağlantılardaki hareketlenmenin şaşırtıcı şekilde değiştiği, saz çalarak küçük ve büyük kas becerilerinin geliştiği, müzik etkinliğinin çocukların müzikal ve ritmik değişimleri farketmelerini sağladığı, sesleri hissetmeleri duygusal zekâlarını geliştirdiği, ilk kez duydukları kalın ya da ince seslere tepki vererek ağladıkları, mümkün olduğunca kulağın duyabileceği sesleri ve ritmik varyasyonları çocuğun da katılabileceği bir etkinlik şeklinde dinletilmesi ve işitsel korteksin oluşumunda görevli hücrelerin uyarılması ve bağ kurması sağlanması gerektiği, tabii bir müzik ortamının oluşturulması, tabii sazlardan istifade edilmesi gerektiği, çocukların duygusal ve zihinsel yapılarına en uygun özümleme olanağı sağlayan etkinliğin oyun olduğu binaenaleyh eğitimcilerin iyi bir oyun arkadaşı olması gerektiği konularını çeşitli araştırmacıardan okuduk.

Dinleti etkinliği için şarkı listelerinin nasıl oluşturulması gerektiği, makamı, ritmi, hangi icracıların sesinden dinlemek gerektiği, dinlerken usûl vurarak eşlik edilmesi gerektiği konularına değindik. Şarkı söyleme eyleminin ne şekilde ve hangi hallerde yapılabileceğini

anlattık. Çalgı eğitimi için batı müziği çalgıları için Piyano üzerinden, Türk Müziği çalgıları için Bağlama üzerinden etkinlikler anlatarak örneklemeler yaptık.

Çalgı eğitiminde, eğitimciler tarafından başka bir saz ile talebeye eşlik edilmesi gerektiği, bu sebepten okul öncesi eğitimcilerinin farklı guruplardan (Tuşlu, Yaylı, Nefesli gurupları) en az iki çalgı çalması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Çocukların bildikleri, tanıdık melodilerin çalgı eğitiminde kullanılmasıyla başlangıçta teknik ve teorik meselelerin daha hızlı öğrenildiği ve eserlerin unutulmadığı görülmüştür.

Üniversitelerin müzik eğitimi veren fakültelerde çalışan akademisyenler hem musikişinas-egitimci hem araştırmacı olmaları gerekir, binaenaleyh okul öncesi müzik eğitimi ve çalgı eğitimi için yeni metotlar yazmaları için teşvik edilmesi, her yıl düzenli olarak okul öncesi eğitimi ile ilgili konferanslar düzenlenmesi ve araştırmacıların katılımları sağlanmalıdır.

Şarkı dağarcığı oluşturulurken, hanende teknikleri açısından ileride Türk Musikisi eserlerini okuyacak hançere becerisi kazandıracak şarkı ve türkülerin seçilmesi gerekir. Batı müziğinden adapte edilerek, söz giydirme usulüyle yazılan şarkıların Türk Müziği hançere zemini ve becerisi kazandırmamaktadır.

Şarkıların edebi metinleri, çocuklara güzel ahlakı öğretecek ve aşılacak temalardan seçilmelidir. Bu sayede önce kendisine, çevresine, ülkesine ve dünya kültürü ve barışına katkı sağlayacak, hoşgörülü bireyler yetiştirebiliriz.

KAYNAKÇA

- BARDEN, C. H., KOWALCHYK, G., & LANCASTER, E. L. (2008). *Music for Little Mozarts, A Piano Course to Bring Out the Music in Every Young Child Ages 4, 5 and 6*. Alfred Publishing Co., Inc.
- BASTIEN, J. S., BASTIEN, L., & BASTIEN, L. (1993). *Performance Party*. San Diego: Neil A. Kjos Music Company.
- BOSWELL, J. (1984). The Young Child and Music: Contemporary Principles in Child Development and Music Education. *Proceedings of the Music in Early Childhood Conference* (s. 38-40). Provo, Utah: Music Educators National Conference.
- BRUNETTI, M. B. (2005). Human brain activation during passive listening to sounds from different locations: An fMRI and MEG study. *Human Brain Mapping* , 26 (4), 251-261.
- DENAC, O. (2008). A Case Study of Preschool Children's Musical Interests at Home and at School. *Early Childhood Education Journal* , 35 (5), 439-444.
- Ferda ŞENEL, S. U. (2003 , Eylül). Beyinin Gizemi. *Bilim ve Teknik* , 3-21.
- FRANCES H. RAUSCHER, K. D. (1998). *Improved Maze Learning Through Early Music Exposure in Rats*.
- GAZİMİHAL, M. R. (2006). *Anadolu Türküleri ve Musiki İstikbalimiz*. İstanbul: Ötüken.
- GEOGHEGAN, N., & MITCHELMORE, M. (1996). Possible Effects of Early Childhood Music on Mathematical Achievement. *Australian Research in Early Childhood Education* , 105-114.
- GILBERT, C. D. (1994). *Early Perceptual Learning* (Cilt 91). USA: Proc. Nati. Acad. Sci.
- GLOVER, J. (2000). *Children Composing 4-14*. London and New York: Routledge Falmer.
- HANNON, E. E., & TRAINOR, L. J. (2007). Music acquisition: effects of enculturation and formal training on development. *Trends in Cognitive Sciences* , 11 (11), 466-472.
- I.G. MEİSTER, T. K. (2004). *Playing Piano in the Mind-an fMRI Study on Music Imagery and Performance in Pianist Cognitive Brain Research* 19.
- IRÈNE DELIÈGE, G. A. (2006). *Musical Creativity: Multidisciplinary Research in Theory and Practice*. New York: Psychology Press.
- JACKMAN, H. L. (2001). *Early Education Curriculum, A Child's Connection to the World*. United States of America: Delmar Thomson Learning.
- JENNY R. Saffran, G. G. (2001). Absolute Pitch in Infant Auditory Learning: Evidence for Developmental Reorganization. *Development Psychology* (Vol. 37 No:1), 74-85.
- JINGHOUNG XU, L. Y. (2009). Early Auditory Enrichment with Music Enhances Auditory Discrimination Learning and Alters NR2B Protein Expression in Rat Auditory Cortex. *Behavioural Brain Research* (196), 49-54.
- KERSTEN, F. (2006). *Inclusion of Technology Resources in Early Childhood Music Education*. GMT.

- LEVİNOWITZ, L. M. (1999). The Importance of Music in Early Childhood. *Music Educators Journal* , 86 (1), 17-17.
- MACHADO, J. M. (2009). *Early Childhood Experiences in Language Arts: Early Literacy* (9th Edition b.). USA: Cengage Learning.
- MADAULE, P. (1997). Listening Training and Music Education. *Early Childhood Connections* , 4 (2), 1-9.
- MEB. (2011). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Erken Çocukluk Eğitiminde Temel İlkeler*. Ankara: MEB.
- MOOMAW, S. (1984). *Discovering music in early childhood*. Boston: Allyn and Bacon.
- MORİ, K. (1996). Expressive education in early childhood. *Arts Education Policy Review* , 97 (4), 31-34.
- NATHAN A. Fox, L. A. (1999). *The Role of Early Experience in Infant Development*. USA: Johnson & Johnson Pediatric Institute Pediatric Round Table Series.
- P. SHAW, D. G. (2006). *Intellectual Ability and Cortical Development in Children Adolescents*. Nature 440.
- SOYSAL, F. (2011). Teaching Music Theory in an Effective and Amusing Way: An Approach to Teach Music Theory by Painting. *Intellectbase International Consortium*. 20, s. 457. Las Vegas: Intellectbase International Academic Consortium.
- SUTHERS, L. (2008). Early Childhood Music Education in Australia: A Snapshot. *Arts Education Policy Review* , 109 (3), 55-61.
- TOPRAK, L. (2009). Okul Öncesi Eğitimi ve Diyarbakır. *DÜSBED* , 1 (1), 70-83.
- TÜRK, İ. C. (2011). Osmanlı Devleti'nde Okul Öncesi Eğitim. *Milli Eğitim* (192), 160-173.
- TURA, Y. (1998). Türkiye'de Müzik Eğitiminin Güncelleştirilmesi. *Türk Müziğinde Eğitim Sempozyumu* (s. 64-70). İstanbul: T.C. Kültür Bakanlığı.
- USLU, R. (2006). *Muzikolojinin Kaynakları*. İstanbul: İTÜ Vakfı.
- WEINBERGER, N. M. (1998). Brain, Behavior, Biology and Music; Some research findings and their implications for educational policy. *Arts Education Policy Review* 28 , 99 (3).
- WIGGINS, D. (2007). Pre-K Music and the Emergent Reader: Promoting Literacy in a Music-Enhanced Environment. *Early Childhood Education Journal* , 35 (1), 55-64.
- YARMAN, O. (2010). *Alaturka Müziğin Yasaklanmasında Atatürk: Belgeler Zemininde Bir Çözümleme*. Ocak 22, 2012 tarihinde ozanyarman: www.ozanyarman.com adresinden alındı
- YAVUZER, H. (2000). *Resim ve Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- YÜKSEL, A. F., & Yurdaışık, I. (2001). Duyma. *Popüler Bilim Dergisi* .